

Інститут археології АН України
Чернігівське обласне управління народної освіти
Чернігівський державний педагогічний інститут
ім. Т. Г. Шевченка

ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ СЕРЕДНЬОВІЧНОГО СЕЛА НА ПОЛІССІ

Чернігів
Сіверинська думка
1992

Значною мірою сприяє цьому і те, що археологія, як ніяка інша галузь історичної науки, вкрита вуаллю романтизму і таємничості, а до того ж — чи не єдина — дає змогу навіть учням у будь-якому віці приймати і безпосередню особисту участь у науковому процесі: в археологічних розвідках та розкопках, камеральній обробці матеріалів тощо. Це сприяє формуванню у підлітків почуття власної гідності і значимості, а разом, з тим — самостійності і впевненості у своїх силах.

Враховуючи все це, на базі Чернігівського обласного центру з дитячого та юнацького туризму були організовані гурткові заняття археологією з учнями середнього та старшого шкільного віку.

Програма, розрахована на 2 роки, передбачає спочатку загальне ознайомлення з основами археології, як науки, з її історією, видатними археологами, а далі — детальне знайомство з стародавньою історією Чернігова та рідного краю в цілому. Плануються не лише лекційні заняття з гуртківцями, а й практичні по камеральній обробці та основам реставрації стародавньої кераміки, екскурсії до визначних археологічних та архітектурних старожитностей краю, безпосередня участь в роботі археологічних експедицій. Саме така структура гурткової роботи з археології вживалася раніше при проведенні занять в міському підлітковому клубі «Юний археолог», який в 1981—1986 рр. існував при відділі охорони та досліджень пам'яток археології Чернігівського історичного музею і цілком виправдала себе. Адже саме завдяки роботі клубу вдалося підготувати для Чернігівського археологічного центру Інституту археології АН України та Чернігівського історичного музею з числа гуртківців велику групу молодих фахівців які нині плідно працюють у цій галузі.

Л. В. ЯСНОВСЬКА (Чернігів)

ДОСЛІДЖЕННЯ ДАВНЬОРУСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ ЧЕРНІГІВСЬКОЮ СПЕЛЕО-АРХЕОЛОГІЧНОЮ СЕКЦІЄЮ УТОПІК

Цього року виповнюється 25 років плідної діяльності Чернігівської спелео-археологічної секції. Крім головного на-

прямку роботи — дослідження печер Чернігова, з 1974 р. члени секції започаткували археологічні дослідження на території області, методично щороку обстежуючи район за райном, головним чином, по басейнам річок, приділяючи пріорітетну увагу районам з більш родючими ґрунтами.

Свої перші розвідки члени секції провели на околицях Чернігова, у верхів'ях річок Стрижень та Білоус: пізніше звернулися до території, що входила, за свідченням літописців, до складу вотчини чернігівських князів — між Черніговом та Любечем. На цій території було відкрито понад 150 селищ IX—XIII ст. На більшості з них проведено шурфовку та неодноразовий збір підйомного матеріалу, а на 9 розкопки: Петруші, Кезі, Клонів, Ліскове, Березанка, Льгов, Шумлай, Рогоща, Шестовиця (Веремійчик О. М., Коваленко В. П., Кузнецов Г. О., Ситий Ю. М., Шекун О. В.). Загальна досліджена площа перевищує 25 тис. м². Досліджено більше 150 жител та господарчих споруд, рештки ріноманітних виробничих та промислових об'єктів, 2 прунтових могильника. В ході досліджень на цій території Шекун О. В. та Веремійчик О. М. виділили окремі гнізда пам'яток з центрами біля с. Шестовиці, у басейні р. Вереп та у верхів'ях р. Білоус.

Територію Задесення протягом кількох років методично обстежує Ю. М. Ситий; крім того, роботи тут вели: у степовій зоні — Шекун О. В., в районі Чернігова — Кузнецов Г. О., по р. Вересоч — Простантинова В. В., в Куликівському, Бахмацькому та Чернігівському районі — Коваленко В. П. Невеликі за обсягом розкопки проведені лише на поселенні Селище біля с. Ансів. На сьогоднішній день на території Задесення відомо більше 100 сільських поселень XI—XIII ст.

В районі Поснов'я (територія літописної Сновської тисячі) розвідки проводили Веремійчик О. М., Жаров Г. В., Пильник А. Г., Простантинова В. В., Шекун О. В. Було виявлено 45 сільських поселень X—XIII ст. Відкриті у 1984 р. Шекуном О. В. сільське поселення X—XIII ст. поблизу с. Автунічі з 1987 р. досліджується Дніпровською Давньоруською експедицією ІА АН України та Чернігівського педінституту ім. Т. Шевченка.